

B.COM SEM-V

CC-302 વ્યવહારમાં માર્કેટિંગ સંચાલન

CC-302-M.M.P

PROF R G NISARTA N P PATEL COMMERCE COLLEGE NARODA

PROF.R.G.NISARTA

Syllabus

યુનિટ-1	(1) ભારતના સંદર્ભમાં સેવાઓનું માર્કેટિંગ (2) ગ્રાહક સબંધોનું સંચાલન	(25%)
યુનિટ-2	ભારતમાં છૂટક વેચાણ	(25%)
યુનિટ-3	ભારતમાં ગ્રામીણ માર્કેટિંગ	(25%)
યુનિટ-4	માર્કેટિંગ કેસ-સ્ટડી	(25%)

યુનિટ-4

માર્કેટિંગમાં કેસઅભ્યાસ

પ્રશ્ન-1 કેસઅભ્યાસનો અર્થ અને લક્ષણો સમજાવો.

કેસનો અર્થ-સામાન્ય અર્થમાં કેસ એટલે માનવીય પુવૃત્તિના ક્ષેત્ર સાથે સંબંધિત બનાવ કે ઘટના.

કેસઅભ્યાસનો અર્થ:-સરળ અર્થમાં કહીએ તો કેસઅભ્યાસ એટલે આપેલ કેસ (બનાવો કે ઘટનાઓ) નો અભ્યાસ. આ અભ્યાસમાં વિચારણા કરવી, વિશ્લેષણ કરવું, ચર્ચાવિચારણા કરવી, તારણો તારવવાં, નિર્ણયો લેવા અથવા સૂચનો રજૂ કરવાં વગેરે બાબતોનો સમાવેશ થાય છે.

સમજૂતિ: (1) કેસ વિશ્લેષણ એટલે સમગ્ર વ્યવસ્થાતંત્રના કે તેના કોઈ વિભાગોની અમુક ચોક્કસ સમયગાળા દરમિયાનની કામગીરી જે વ્યવસ્થાતંત્રનો ઇતિહાસ, આંતરિક અને બાહ્ય કામગીરી, પર્યાવરણ અને સંચાલકીય પરિસ્થિતિની આસપાસના બનાવો અને સંજોગોની કામગીરીની માતિહી પૂરી પાડે છે.

(2) કેસ અભ્યાસની રજૂઆતમાં વ્યવસ્થાતંત્રની પેદાશો-સેવાઓ સગવડો, બજારની પરિસ્થિતિ, સંચાલકીય કૌશલ્યો, વ્યવસ્થાતંત્રનું માળખું, માર્કેટિંગ ઉત્પાદન અને કર્મચારીગણ વગેરે બાબતોની નાણાકીય અને જથ્થાત્મક માહિતી રજૂ કરવામાં આવે છે.

(3) કેસ અભ્યાસમાં પ્રવર્તમાન પર્યાવરણમાં કેસ સાથે સંકળાયેલ બનાવો અને ઘટનાઓને સમજવી, તારણો તારવવાં અને નિર્ણયો લેવાની બાબતોનો સમાવેશ થાય છે

લક્ષણ:- (1) લેખિત સ્વરૂપ

(2) એક કરતાં વધુ વ્યક્તિનો અભ્યાસ

(3) હેતુલક્ષી

(4) વિશ્લેષણાત્મક

(5) ધારણા પર આધારીત

(6) વિવિધ દ્રષ્ટિબિંદુથી વિચારણા

(7) વિવિધ ઉકેલ

(8) નિશ્ચિત પર્યાવરણ

(9) તાર્કિક વિચારણા

(10) કાર્ય કરતાં શિક્ષણ

(11) નિશ્ચિત સમયગાળો

PROF. R. G. VASARTA N P PATEL COMMERCE COLLEGE NARODA

પ્રશ્ન-2 કેસઅભ્યાસના વિવિધ ઉદ્દેશો સમજાવો.

- (1) સૈદ્ધાંતિક જ્ઞાનનો વ્યવહારુ ઉપયોગ
- (2) પ્રશ્નનું નિદાન કરવું
- (3) સ્વતંત્ર રીતે ઉકેલ શોધવો
- (4) વિવિધ પરિસ્થિતિની જાણકારી
- (5) વિકલ્પોનું મૂલ્યાંકન
- (6) વિવિધ પ્રવૃત્તિઓ વચ્ચે સંકલન
- (7) નિર્ણય-ધકતર શક્તિનો વિકાસ
- (8) ખર્ચ અને ખર્ચમાં ઘટાડો કરવો

PROF R G DESARTI P P PATEL COMMERCE COLLEGE NARODA

પ્રશ્ન-૩ કેસ અભ્યાસનું મહત્વ કે ક્ષાયદા સમજાવો.

- (1) જટિલ પરિસ્થિતિમાં યોગ્ય વિચારણા
- (2) સુસંગત, બૌદ્ધિક અને સર્જનાત્મક કામગીરી યોજનાનું ઘચતર
- (3) સંખ્યાત્મક (જથ્થાતમક) જ્ઞાનનો ઉપયોગ
- (4) માહિતીના મૂલ્યનો સ્વીકાર
- (5) જૂથ માહિતીસંચાર
- (6) સારો લેખિત માહિતીસંચાર
- (7) નિર્ણય-ઘડતર પ્રક્રિયામાં વ્યક્તિગત મૂલ્યોનો ઉપયોગ
- (8) સૈદ્ધાંતિક અને વ્યાવહારિક જ્ઞાનનું સંકલન
- (9) સંશોધનનું પ્રાપ્તિસ્થાન
- (10) પરિવર્તનશીલ
- (11) નિર્ણય-ઘડતર શક્તિનો વિકાસ
- (12) આંતરવૈયક્તિક સંબંધોમાં સુધારણા

(13) સંચાલકીય ગુણોનો વિકાસ

(14) અવૈધિક સંબંધોનો વિકાસ

પ્રશ્ન-4 કેસ અભ્યાસની મર્યાદાઓ કે ગેરફાયદા સમજાવો.

(1) ખર્ચાળ

(2) નિષ્ણાત તાલીમકાર

(3) શૈક્ષણિક સાધન

(4) યોગ્ય વાતાવરણ

(5) પૂર્વગ્રહો અને માન્યતા

(6) માહિતીની મુશ્કેલી

(7) સક્રિય ભાગીદારી

(8) પરિવર્તનશીલતા

(9) સફળતાનો આધાર

(10) વિવિધ મંતવ્યો

PROF. R. G. DESAI N P PATEL COMMERCE COLLEGE NARODA

પ્રશ્ન-5 કેશઅભ્યાસનો વિકાસ સમજાવો.

- (1) કંપનીની સ્થાપના/ઈતિહાસ અને વિકાસ
- (2) વ્યવસ્થાતંત્રીય વિશ્લેષણ
- (3) બાહ્ય પર્યાવરણનું સ્વરૂપ
- (4) 'SWOT' વિશ્લેષણ
  - (અ) કંપનીની ક્ષમતાઓ (Strengths)
  - (બ) કંપનીની નબળાઈઓ (Weaknesses)
  - (ક) કંપનીની તકો (Opportunities)
  - (ડ) કંપનીન પડકારો (Threats)
- (5) વર્તમાન કોર્પોરેટ વ્યૂહરચના
- (6) વર્તમાન ધંધાકીય વ્યૂહરચના
- (7) વ્યવસ્થાતંત્રીય માળખું અને અંકુશ પદ્ધતિઓ
- (8) ભલામણો

PROF R G NSARTAN P PATEL COMMERCE COLLEGE NARODA

પ્રશ્ન-6 કેશઅભ્યાસને અસરકારક બનાવવા માટેના માર્ગદર્શક સિક્કાતો સમજાવો

- (1) ઉદેશલક્ષીતા
- (2) યોગ્યતા
- (3) પૂર્વગ્રહ વગર
- (4) કદ
- (5) વૈકલ્પિક ઉપાયો
- (6) જવાબદારીની સ્પષ્ટતા
- (7) માળખું
- (8) આકર્ષક
- (9) અસરકારક માહિતીસંચાર
- (10) અદ્યતન ટેકનોલોજી
- (11) ખર્ચ નિયંત્રણ
- (12) સક્રિય સંડોવણી

PROF R G NISARTIA & P PATEL COMMERCE COLLEGE NARODA

પ્રશ્ન-7 SWOT વિશ્લેષણ ટુંકમાં સમજાવો.

SWOT વિશ્લેષણની શરૂઆત 1960ના દાયકામાં સ્ટેનફોર્ડ રિસર્ચ ઈન્સ્ટીટ્યૂટ દ્વારા શરૂ થઈ. કંપનીના સાધનોનો મહત્તમ ઉપયોગ કરવા માટે તથા નફાકારક તકો ઝડપી લેવા માટે, યોગ્ય વ્યૂહરચના ઘડવા માટે આ પ્રકારનું વિશ્લેષણ ઘણું ઉપયોગી સાબિત થાય છે.

વ્યાખ્યા:- જ્યારે સંચાલકો બાહ્ય પર્યાવરણો અને આંતરિક સાધનોના વિશ્લેષણને આધારે પોતાની ક્ષમતાઓ (Strengths), નબળાઈઓ (Weaknesses), તકો (Opportunities) અને પડકારો (Threats) ધ્યાનમાં રાખીને ધંધાકીય પ્રવૃત્તિઓ અંગે વ્યૂહરચના ઘડવામાં આવે ત્યારે તેને **SWOT** વિશ્લેષણ તરીકે ઓળખવામાં આવે છે.

- (1) ક્ષમતાઓ (Strengths) - હરીફોની સરખામણીમાં કંપની પાસે કેવા સાધનો, માનવશ્રમ, કૌશલ્ય, ટેકનોલોજી અને અન્ય તરફેણની સ્થિતિ. તે અંગેનો ખ્યાલ એટલે કંપનીની ક્ષમતાઓ.
- (2) નબળાઈઓ (Weaknesses) - નબળાઈઓ એક સાધન, બુદ્ધિ અને શક્તિઓની એવી ખામી છે કે જે કામગીરીની અસરકારકતા ઉપર ગંભીર અસર કરે છે.
- (3) તકો(Opportunities)- કંપનીના પર્યાવરણના સંદર્ભમાં મુખ્ય અનુકૂળ પરિસ્થિતિને તકો તરીકે ઓળખવામાં આવે છે.
- (4) પડકારો-ભય/ધમકીઓ (Threats)
કંપનીના વાતાવરણમાં મહત્વના પ્રતિકૂળ પરિબલોને પડકારો તરીકે ઓળખવામાં આવે છે.

પ્રશ્ન-8 ગુજરાતમાં પ્રવાસનના વિવિધ પ્રકારો સમજાવો.

- (1) ધાર્મિક પ્રવાસન
- (2) પૌરાણિક અને વારસાગત પ્રવાસન
- (3) સાંસ્કૃતિક પ્રવાસન
- (4) ઘટના આધારિત પ્રવાસન
- (5) ધંધાકીય પ્રવાસન
- (6) મનોરંજન અને આનંદ પ્રમોદદાયક પ્રવાસન
- (7) વન્યજીવન પ્રવાસન
- (8) કલ્યાણલક્ષી પ્રવાસન

PROF R G SARTAJI PATEL COMMERCE COLLEGE NARODA